

УДК 339.138:631.563:338.433

Тетяна Федорівна ЛАРИНА,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

МОДЕРНІЗАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Рівень економічного безпеки країни багато в чому визначається здатністю забезпечити населення продовольчими й непродовольчими товарами власного виробництва. Аналіз сучасних тенденцій функціонування національного аграрного сектору демонструє його неспроможність щодо реалізації представленого завдання.

Участь України в міжнародних інтеграційних процесах зумовлює відкритість внутрішнього ринку для продукції іноземного походження, а отже, виникнення конкурентної боротьби між вітчизняними сільськогосподарськими товаровиробниками та імпортерами відповідної групи товарів. При цьому українське аграрне виробництво характеризується високим рівнем витрат, який не дозволяє ефективно змагатися з більш потужними суб'єктами світового ринку. Це обумовлює необхідність модернізації АПВ.

Сучасне агропромислове виробництво характеризується складною багатофункціональною структурою. В АПВ індустріальна (автоматизована й механізована) праця найчастіше тісно поєднується зі значною часткою праці немеханізованої. Ця специфіка аграрного виробництва зумовлюється як технічною неможливістю повної автоматизації аграрного виробництва, так і незавершеністю технічного й технологічного переозброєння аграрного виробництва через часові та фінансові обмеження. Зазначена обставина накладає свій відбиток на процеси розробки стратегії модернізації АПВ.

Модернізація не є одномоментним актом і не може бути забезпечена «фронтальною атакою». Вона вимагає здійснення системних заходів, вибір і пріоритетність яких визначається стратегічними цілями. Для України (виходячи з місця й значення агропромислового виробництва в соціально-економічному розвитку країни і у забезпеченні економічної безпеки) формують наступні завдання:

- стійке задоволення потреб населення в якісному й доступному продовольстві, а галузей національної економіки – в сільськогосподарській сировині;
- створення умов для розвитку конкурентоспроможного виробництва в аграрній сфері;
- соціальне перетворення сільських територій [1, с. 83–87; 2, 3–9].

Ми переконані, модернізація агропромислового виробництва України повинна проходити в різних площинах і буде відбиватися в корегуванні пропорцій між факторами виробництва, що передбачає проведення погоджених і взаємообумовлених заходів щодо структурної й техніко-технологічної модернізації. Під структурною модернізацією розуміється надання нової якості основним елементам системи агропромислового виробництва, зміна складу цих елементів. Структурна модернізація детермінована технологічним рівнем розвитку галузей економіки й навпаки. Техніко-технологічна модернізація підприємств АПВ має спрямування на інноваційний шлях розвитку, що передбачає достатні інвестиції.

Найбільше значення у забезпеченні ефективності процесів відтворення з урахуванням вимог модернізації аграрних підприємств має не стільки наявність ресурсів, скільки їх оптимальна комбінація. При цьому стан машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств галузі залишається визначальним фактором формування його виробничо-ресурсного потенціалу.

За період з 1992 року по 2015 рік в Україні відбулося значне скорочення машинно-тракторного парку. Кількість тракторів скоротилася на 68 %, зернозбиральних і кормозбиральних комбайнів – на 71 % й 78 % відповідно, а кількість таких сільськогосподарських машин, як культиватори, косарки, плуги, сівалки, зменшилася більш ніж на 70 %. У результаті такого скорочення машинно-тракторного парку різко зросло навантаження на трактори, комбайни, сільгоспмашини [3].

Зазначені вище процеси значною мірою вплинули на різке зниження ефективності експлуатації сільськогосподарської техніки, об'єктивно обумовили наростання проблем з реалізацією технологічних процесів у оптимальні агротехнічні строки при дотриманні необхідної якості механізованих робіт. Дефіцит сільськогосподарської техніки переборюється або за рахунок її наймання в індивідуальних підприємств, або за рахунок використання послуг сторонніх організацій.

Специфічною формою технічного забезпечення технологічних процесів у рослинництві є машинно-технологічні станції (МТС). Це господарюючий суб'єкт (підрозділ господарюючого суб'єкта), що спеціалізується на наданні послуг підприємствам аграрної сфери з організації й виконання комплексу технологічних процесів. Принципова відмінність машинно-технологічних станцій від машинно-тракторних парків сільськогосподарських підприємств і машинно-тракторних станцій полягає в тому, що МТС окрім послуг із проведення механізованих робіт у рамках реалізації технологічних процесів

можуть виконувати цілий ряд додаткових функцій: просування нових технологій, ремонтно-технічне обслуговування, транспортне обслуговування, підвищення кваліфікації фахівців і працівників тощо.

Аналіз тенденцій останніх років дозволяє зробити висновок про те, що процес концентрації виробництва в аграрному секторі економіки України буде тривати, а його основним напрямком залишиться розвиток інтеграційних процесів. Сільськогосподарські підприємства, які увійшли до складу інтегрованих формувань, будуть активно використовувати сферу обслуговування МТС з ліквідацією або істотним скороченням власних машинно-тракторних парків. При цьому інтеграторами будуть виступати як підприємства, що не мають відношення до АПВ, так і підприємства по переробці й зберіганню сільськогосподарської продукції, які ведуть боротьбу за розширення сировинних зон (наприклад, цукрові, маслоекстракційні заводи, елеватори й т. п.). Якщо в першому випадку машинно-технологічні станції формуються безпосередньо в процесі створення інтегрованого об'єднання, то в другому – МТС будуть організовуватися на базі вже існуючих вузькоспеціалізованих машинно-тракторних парків підприємств-інтеграторів.

Представлена вище ситуація відповідає критеріям підвищення ефективності діяльності суб'єктів-виробників продукції сільського господарства, а, відповідно вимогам економічної безпеки. Закріплення і відтворення на власній основі позитивних змін передбачає опрацювання на державному рівні єдиної ідеології техніко-технологічного розвитку сільського господарства, заснованої на адекватності стану матеріально-технічного забезпечення впровадженню прогресивних технологій виробництва продукції. Мета – закріплення за вітчизняними товаровиробникам конкурентних переваг, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Список бібліографічних посилань

1. Жарун О. В. Інвестиційна діяльність у сільськогосподарських підприємствах регіону. *Економіка АПК*. 2010. № 4. С. 83–87.
2. Саблук П. Т. Основні напрями підвищення ролі аграрної науки в умовах трансформації агропромислового виробництва до ринкових відносин. *Економіка АПК*. 2005. № 9. С. 3–9.
3. Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Одержано 31.10.2016